

"El terror és dels homes, no d'Al·là"

Un grup de gitanos musulmans de Bòsnia intenten oblidar la guerra refugiats en condicions deplorables al vell llit del riu Túria.

La gitana bosniana Adzovic té una imatge de fúria gravada indeleblement. La conserva a l'indret medul·lar del cervell on els neurotransmissors comuniquen l'ànima amb la ment. Com la repetició espallada d'un zòdrot de confús moviment, Adzovic no pot lliurar-se de la consistència d'un pesar que la persegueix a la vigília i a través de les mares nocturnes del somni. Cada nit, i cada dia, quan deixa de forçar el pany que controla l'agonia dels seus records, veu aquella aparició: un soldat de l'exèrcit serbi, corpulent i armat fins a les dents, que camina amb grans camades sobre una reguera de cadàvers. Aquest *txètnic* (guerriller ultranacionalista serbi) agafa un nen de pocs mesos dels braços cenyits per polseres zíngares d'una mare gitana de Sarajevo. Per a poder furtar el petit, el guerrer trenca a la dona els canells, li redueix a polpa els dits anellats, li converteix els ossos de les mans en estelles. El soldat enlaira el nadó i el llança a les aigües fredes i fosques del riu Miljacka. En la memòria d'Adzovic, com ho feia en la realitat, el gitanet plora i crida, es desespera i s'enfonsa, sent esclatar els seus pulmons mentre escates de peixos ensangonades li freguen la carn. Finalment, mor. El *txètnic* es gira després cap a la mare, paràlitzada pel xoc, lívid com una bèstia de gel i amb la bragueta despassada. La gitana mira la bèstia, mira el riu, i es tira de cap a la negror de la profunditat de les aigües, sense nadar, deixant-se ofegar. El serbi la maleeix, mentre es corda els pantalons i fa mitja volta.

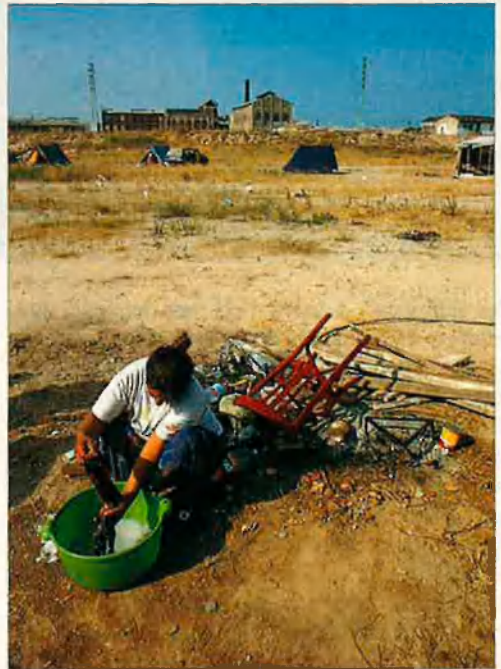
Adzovic no pot evitar destrossar-se plorant quan se sent colpida pel dolor d'aquells instants viscuts a Sarajevo, quan, des del seu amagatall va veure com una amiga i el seu fill trobaven el final a mans d'un *txètnic*: "quin horror, quin horror!", repeteix en un correcte italià. Ella és membre del campament conformat per 70 gitanos de Bòsnia musulmans, refugiats de la guerra dels Balcans. En el moment d'escriure aquest reportatge, viuen en tendes de campanya al vell llit del riu Túria de la ciutat de València. I cal matisar "en el moment d'escriure aquest repor-

tatge", perquè és possible que aviat siguin obligats a desplaçar-se i evacuar el terreny, que siguin obligats a continuar buscant-se la vida en un èxode a la recerca de l'oblit.

Situació incerta. A començament de juny va arribar a València un grup de 10 musulmans rom (subgrup ètnic gitano present a bona part de països europeus) provinents de Bòsnia que fugien d'una guerra que no entenen, on són els més menyspreats i els cacen com rates. Les autoritats van pensar què hi podien fer, i la Creu Roja va suggerir d'instal·lar-los al Centre de Refugiats de Mislata, poble proper a València, tot i que l'Ajuntament valencià s'oferia a enviar-los a l'alberg de transeünts del Passeig de la Petxina, que acull normalment indigents. Amb la intervenció de l'Associació Gitana de València, que no ha deixat de vincular-se activament amb la qüestió, i d'altres organitzacions com SOS Racisme, es va començar a buscar una solució satisfactòria per a tots, intentant que s'adequara a la idiosincràcia del grup (com a gitanos, tenen un profund sentit familiar i de clan, i no volen sentir a parlar de separació, que és el que passaria en els centres d'acollida, ni de deixar que la Conselleria d'Afers Socials es faça càrrec dels menors, com proposava aquesta institució).

Refugiats rom serbis, croats i musulmans de Bòsnia establerts a Alacant i Toledo, començaren a acudir a València en assabentar-se que aquí hi havia altres gitanos, i que s'havien organitzat precàriament com a campament al llit del Túria, en vista de la passivitat de les institucions. Així, un total d'onze famílies han arribat a compondre el conjunt final. Són un afegitó quantitatiu als 222 refugiats censats al País Valencià, i als prop de 2.000 de tot l'estat, segons el control d'organitzacions d'ajuda com ACNUR i CEAD. A banda d'aquest nombre hi ha els que arriben de manera espontània, sense acords organitzatius, o els desplaçats, que no refugiats, que es troben a Igualada o Girona. En to-





Els gitanos bosnians acampats al llit vell del Túria es troben en una greu situació de desempar. Havent escapat d'una guerra despietada, pateixen ara les complexitats de la burocràcia valenciana.

tal, una xifra incerta, com encara també ho és avui el futur dels rom del Túria. Colrats a foc lent quan el sol decideix mostrar-se brau, plens de picadures d'insectes, sense aigua, sabó, ni higiene mínima, no poden ni tan sols menjar-se els entrepans de pernil o xoriço que la Casa de la Caritat els reparteix (són majoritàriament musulmans), es troben en una creuera dedàlica que no deixa entreveure una solució clara. "Almenys, les bombes queden lluny," es consola Adzovic.

La vida a Bòsnia. Gran part d'aquests refugiats tenien un nivell de vida acceptable a Bòsnia. "A Sarajevo, nosaltres teníem treball, cases confortables, i, molts, estudis mitjans", diu Adzovic, de 30 anys, amb pell color canyella i tres ferides de bala a la cama. "Manteníem els costums rom, i alguns dels meus familiars canviaven de residència pel seu esperit nòmada. Però no havíem viscut mai en aquestes condicions, mai sota el cel ras". Per això s'han sorprès tant: "a València, quan la gent s'adonava que érem gitanos, no s'estranyaven massa que visquérem sota un pont, ho veien normal. Refugiats i gitanos, i encara es queixen?, sembla que pensen



les autoritats". Adzovic i els seus demanen que algú els diga què s'ha de fer en la seua situació, com aconseguir habitatge per al clan sencer, seguint les seues normes culturals, i un mínim d'ingressos que els evite recórrer a la delinqüència i la mendicitat. La família immediata d'Adzovic ha passat a l'antiga Iugoslàvia per un seguit d'aberracions. "Soldats serbis i croats violaren tota la família del meu germà: esposa, mare, filles, fills... Per a una persona paia, això és un horror. Per a un musulmà gitano, encara ho és molt més, i per això ho fan, perquè ens avergonyim, ens deixen vius perquè morim després de vergonya". La violència sexual és una arma de guerra als Balcans: "i això fa un mes, fa no res, quan encara hi era jo. Això no ix a la televisió, només els ferits per granades. Però els empalaments, les violacions a nenes de tres anys o velles de vuitanta, jugar al futbol amb caps de musulmans, la baixesa d'aquesta guerra... això no ix." Ella va escapar fa escasses setmanes de Bòsnia amb un comboi d'UNPROFOR, i va arribar a València (on abans havia vingut el seu germà amb un transportista internacional de Crevillent que s'havia apiadat del rom), després de passar per Alemanya i Itàlia.

Com que parla italià, Adzovic és de les poques persones del grup que poden comunicar-se mitjanament bé (els altres parlen romaní, l'idioma internacional gitano, o serbo-croat i altres llengües eslaviques). Com tots, ha deixat allí familiars, com un fill i el seu marit, que es trobaven a l'altra punta de Sarajevo quan UNPROFOR li va oferir la possibilitat de fugir. Ara està a València amb Danko, la seua criatura d'un any d'edat. Aquest nen va veure com uns *txètics* es fabricaven un collar amb les orelles i dits dels fills d'una família musulmana veïna, com un homenatge de sang al salvatgisme del Viet-

Molts dels rom que es refugien al País Valencià han vist i patit a l'antiga Iugoslàvia tot tipus de violència sexual i tortures físiques.

nam, on l'exèrcit americà ja va fer comuna aquesta bijuteria de barbàrie. Al costat de Danko, una àvia gitana amb els ulls tristos i negres bressola un nen de pocs dies que ha nascut a l'improvisat campament. L'oncle de Danko, Ramish, el que va fugir amb el transportista de Crevillent, es descompon quan Adzovic parla de la guerra: "El meu germà no pot suportar sentir el que dic, no pot reviure-ho, es torna boig, transpira malament i se li para el cor. Creu que està penedit, i que no podrà deixar mai de pensar en la mort. Per això se'n va, plora, i després torna", comenta. Ramish lluitava amb els musulmans contra els serbis i croats, "però no sabia a qui desaparar, els que tenia enfront i intentaven assassinar-me havien estat abans amics, veïns, dinaven amb els meus fills...", diu, desconcertat. "Abans del conflicte, la gent iugoslava mirava els gitanos amb curiositat, de vegades amb menyspreu, però convivíem amb prou respecte. Quan començà el caos, em vaig veure obligat a deixar el meu treball de soldador i a lluitar contra gent que coneixia de tota la vida. En secret, em dedicava a transportar musulmans des de Mostar, on vivia, cap la frontera de Montenegro on, el perill de morir era menor. Quan s'assabentaren els serbis i els croats... em torturaren i... i..." En aquest moment, Ramish calla i, disculpant-se, dissimulant la ferida interna, se'n va. "Ja no pot seguir", diu Adzovic. "El convertiren en una caricatura d'home a base de pallisses i turments, practicant mil vegades vexacions carnals amb tota la família davant seu. Escapàrem de miracle d'un camp de refugiats, i amb el transportista valencià fòrem els primers a arribar aquí".

Impressonada pel relat, Minureva, una exaltada gitana amiga de la família que també acampa amb ells a València, aclareix les opinions del grup: "en aquella guerra salvatge nosaltres no tenim res a veure. Són rom, i això està per damunt de ser musulmans, serbis o croats. Això ens uneix entre nosaltres i ens separa dels que fan la guerra. No volem tornar-hi, perquè la mort a l'antiga Iugoslàvia no acabarà mai. El conflicte s'estendrà a Albània, i a Macedònia, i el món pagarà el fet de no haver intervingut, de deixar que els Balcans siguin la vergonya d'Europa, perquè la guerra és tan condemnada que infectarà un país darrere de l'altre, i entraran en joc les aliances, i es convertirà en mundial."

Adzovic, al seu costat, mira els nens del clan que juguen i corren, que han vist més de la bogeria de l'ésser humà que qualsevol polític experimentat: "per ells estem aquí -diu-, per ells voldríem quedar-nos a València, perquè no els taque la sang. De vegades, algun xiquet ens pregunta si Al·là ha abandonat el nostre poble. I la gent gran sempre contesta el mateix: 'no, fill, el terror no és d'Al·là, no hi té res a veure. El terror és cosa dels homes'".

Joan M. Oleaga